

Suurmonds verstrooid (1686):

(2) *Madeleine en zoon Jean Veau*

Madeleine Suurmond kwam uit het gezin van **Jacques Surmon I**. Van 1636 tot 1685 leefden het gezin Surmon in de dorpen Andres en Balinghem bij de stad GUINES in Noord-Frankrijk. Als weduwe kwam Madeleine met dochter Suzanne en zoon Jean, kinderen van Jean Calfe (= Veau), via het Zeeuws-Vlaamse dorp Groede in de stad Veere terecht.

Daar namen ze deel aan de Waalse of Franse gemeenschap in Veere. We vertelden het in: (1) *Suurmonds uit Frankrijk 1636*, en: (2) *Suurmonds verstrooid en Madeleine*. In het tweede verhaal volgden we de Veerse ervaringen van Madeleine en dochter Suzanne met de (klein)kinderen van Suzanne en Pierre du Mortier. Nu richten we ons op Madeleine en haar zoon Jean. Zijn relatie met de kerkenraad kwam al ter sprake in het tweede verhaal door zijn reactie op het huwelijk van Suzanne.

Elke zondag liepen ze in Veere naar de grote kerk. Althans, juist toen ze uit Groede waren gekomen, deed zich in Veere in 1686 een grote brand voor. De pompeuze kerk werd zwaar beschadigd zodat er een tijdje geen kerkdiensten konden worden gehouden.

Tijdelijk kreeg de Franse kerkgemeenschap onderdak in de Vleeshal aan de Markt. Ze mochten gebruikmaken van de tweede verdieping. Helaas is de vleeshal die ook als gildehuis dienst deed, in 1864 afgebroken. Met enige fantasie kun je Madeleine met Suzanna en Jean er wel heen zien lopen!

'Ter Vliet, Schets der voormalige Vleeshal aan de Markt.' De deur en de luiken zijn geschilderd in de stadsleuren wit en zwart (afkomstig uit het wapen van de Van Borselen). Boven de deur en de vensters op de eerste verdieping zijn gevelstenen ingemetseld. (RAZ, Zelandia Illustrata)

Zie de reconstructie (uit: T. Polderman en P. Blom, *Veere van vissersbuurt tot vestingstad*, 1996, pag. 72).

In 1699 was de grote kerk hersteld. Een deel van de kerk mocht door de Waalse gemeente voor aparte, Franstalige diensten worden gebruikt. Dat deel werd "de kleine kerk" genoemd.

In dit onderdeel vertellen we specifiek wat zoon **Jean Veau** beleefde. We ontmoeten hem als 'landman', zijn Franse vrouw en kinderen. Uiteindelijk maken we vooral kennis met zoon **Jacob Veau** en kleinzoon Bartholomeus. Het werd zoveel dat we aan Bartholomeus een apart verhaal hebben gewijd: *Suurmondnazaten naar zee*.

Zo is er veel te vertellen. Hopelijk geniet u er net zo van als wij tijdens onze zoektocht in het Zeeuws Archief te Middelburg, die we beleefden dankzij hulpvaardige medewerkers.

Jean trouwt in Veere

Jean Veau zag in Noord-Frankrijk het levenslicht, omstreeks 1670. In 1686 reist hij met zijn moeder Madeleine en zus Suzanna via Groede naar Veere.

Over zijn **leven in Veere** vonden we het een en ander in weesakten. Anders dan bij Suzanna lezen we in notulen van de Waalse kerkenraad te Veere weinig over Jean! Toch blijft hij blijkens zijn huwelijk in Franse kring hangen. Uit het leven van *Madeleine en Suzanna* begrepen we inmiddels uit notulen dat hij in 1692 weigert voor de kerkenraad te verschijnen! Daarna lazen we niets meer. Op zich kan niet-vermelding in kerkverslagen een positieve betekenis hebben. Goed gedrag werd niet genoteerd! Maar als we zijn weigering om te verschijnen zonder dat hij er kennelijk op terugkwam, op ons laten inwerken, dan dringt zich de vraag op: Was hij misschien minder 'kerks'? Het maakt ons nieuwsgierig naar

zijn leven en optreden in Veere. We krijgen uit zijn houding tegenover Suzanna in 1692 het idee dat hij erg goed omging met zijn moeder Madeleine. We gaan dus proberen zijn leven en dat van zijn (klein)kinderen zo eerlijk en goed mogelijk uit de bewaarde documenten tevoorschijn te halen.

Een gezin

Het is onduidelijk wie in het gezin van Madeleine de oudste was: Suzanne of Jean? Suzanne trouwt vóór Jean. Daarom zetten we Suzanne eerst in beeld. De dag van Jeans huwelijk krijgen we niet scherp. Wel vinden we een weesakte, opgemaakt na het overlijden van zijn eerste vrouw Marie le Dain: 8 september 1708.

Daaruit wordt duidelijk dat hij in 1702 trouwde. Want hij heeft dan een dochter van 6 jaar: "Madeleijntie daer vader van is Jean Veau" staat er. Het is dan 1708 en hij woont buiten de stad Veere, in "Sandijk buyten". We vermoeden dat hij een hofstede pachtte. Was hij eigenaar geweest dan was dat in een transportakte zichtbaar geworden. Dat blijkt namelijk even later wel het geval en dan wordt ook de ligging aangegeven. Straks verwijzen we naar de locatie van de boerderij. Want daar sterft zijn eerste vrouw Marie le Dain, moeder van 'Madeleintie'. Door haar overlijden wordt Jacob le Dain, haar broer en lid van de Waalse gemeente te Middelburg, 'wedervoogd'. En wel om Jean te helpen in de opvoeding (lezen, schrijven en een stijl of ambacht) als oom van Madeleintje van moederszijde.

In het verhaal over zus *Suzanne* zagen we dat Philippe du Sou, voogd van Suzanne's dochtertjes, dat jaar 1708 ook overlijdt. In deze tijd stierven er trouwens velen, vooral veel kinderen in Veere. Is er een (pest)ziekte uitgebroken als in 1688? Je krijgt er kippenvel van als je de Veerse begraaflijsten van deze tijd doorneemt. Kinderen worden niet eens met de naam genoemd. Als een droef refrein klinkt het: "het kint van, het kint van ..., het kint van ..." wordt begraven.

Jean Veau stelt zich op verzoek van Phillippe's vrouw, weduwe Marij Francoissen, in 1708 beschikbaar als voogd voor haar kleine Daniël du Sou. Voor de kinderen van Suzanne is Philippe du Sou immers voogd geweest sinds het overlijden van vader Pieter du Mortier in 1703. Nu, 1708, zijn de kinderen Mortier: Jan, Suzanne en Lijsabeth, resp. 18, 16 en 11 jaar oud. De minderjarige meisjes hebben dus nog een voogd nodig. Jean Veau wordt dat niet. Hij heeft de zorg voor 'Madelijntie'. Zorgt oma Madeleine Surmon misschien voor de kinderen van Suzanne of doet Jean dat toch? Tussen haakjes: We gebruiken de Franse naam van Jean vanwege zijn voortdurend omgang in het Franstalige milieu van Veere. We zullen op die zorg straks verder ingaan.

Na het overlijden van zijn vrouw *Marie le Dain* trouwt **Jean** met **Marie Drumeau**. De tweede Marie noemen de weesmeesters tien jaar later: Marie Der Mou. Haar moeder droeg dezelfde naam: Marie Der Mou. Wanneer hertrouwt hij en wie is deze dame (al weer) uit Frankrijk?

We leren de tweede Marie ook kennen uit een akte van weesmeesters. In oktober 1711 overlijdt Jean Veau zelf. Behalve Madeleijntie blijkt hij 2 kinderen van zijn tweede vrouw achter te moeten laten: Jan, net 2 jaar, en Jacob, 9 maand in 1711.

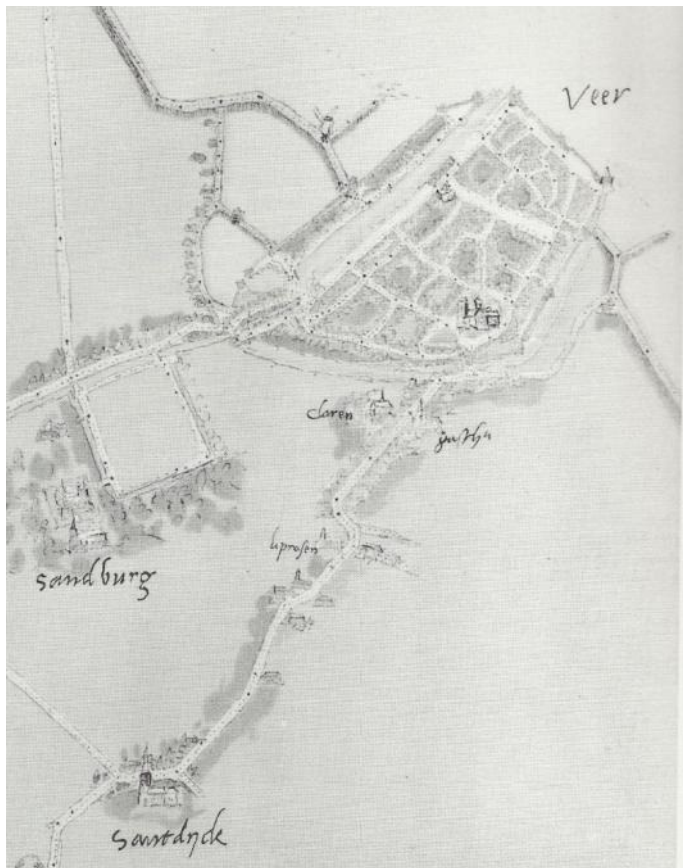
Jeans overlijden zal hen overrompeld hebben. Hij heeft juist een 'hofstede' gekocht. Te weten, in "Sandijk-buyten" 19 juli 1710 van juffr. Adriaentie weduwe van Monsr. Willem de Vriese. Dat werd in een koopakte (gelukkig!) schriftelijk vastgelegd ten overstaan van de keurschepenen van de landvierschaar te Veere. Dat zijn Jan Keijser, François Nebbens en Cornelis Joosen. Het document uit 1710 zegt dat Jean een "lantman" is, "wonende onder

Sandijk". Hij koopt "huijsing, schuere, backeete en gevolge" met land in "Willem Hendrick blocq" en terrein in het "oude molenblocq van Sandijk", verder in "Maarten Koninx blocq van Gapinge" en ook nog in "het blocq agter oort Cornelis van Schellach". Het gaat om in totaal 16 gemeten en 198 roeden. Weduwe Adriaentie is hij daarvoor ruim 329 vlaamse pond schuldig.

Schoot zijn moeder Madeleine Suurmond met wie hij zo 'close' was hem iets voor? Of heeft hij als 'landman' (boer of knecht?) al geld en goed opgespaard?

Voorts, hij heeft in 1710 ook een paard en een eg gekocht die na zijn overlijden nog niet betaald zijn. Twee gemeten, het aangekochte land in Schellach, heeft hij 24 januari 1711 aan Monsr. Reijnert Hildernisse verkocht. Kortom, hij laat zijn drie kinderen niet met lege handen achter!

Waar stond dan zijn huis of boerderij en waar lag zijn land? Dat is inderdaad nog te vinden. Het lag tussen het huidige dorp Zandijk, Gapinge en Schellach. Geen wonder dat het land zich in die drie "heerlijkheden" of gemeenten bevond. Je kunt het je indenken achter de locatie waar vroeger het kasteel Zandenburg stond, vlak onder Gapinge. Al staat de hofstede van Jean Veau er niet meer, toch kun je bij de plek, zijn ex-land even stil staan onder de rook van Gapinge. Grappig overigens: zijn neef Jacques III sleet zijn laatste jaren er vlakbij: even ten noorden van het dorp Gapinge onder het beroemde Hof van Gapinge, een paar honderd meter ten zuiden van de huidige (tweede) vliedberg! Zouden de neven Jean en Jacques III elkaar hebben gekend? Waarschijnlijk niet: Jacques III woonde in 1711 in Koudekerke. Pas in 1722, of later, trok Jacques naar Gapinge. Dat vertellen we in het onderdeel *Suurmonds Jacques III* van de familiegeschiedenis.

Een hofstede

We zoomen er wat preciezer op in. Dat lukt vanwege details in de koopakte en in de akte die opgemaakt werd voor verdeling van de erfenis van Madeleintie, Jan en Jacob.

In oktober 1711 moest een boedelscheiding worden gemaakt. Het werd een inventaris van 'baten en schaden'.

Weesmeesters gingen voor onze 'arme' familieleden weer aan het werk in 1712 voor de verdeling van de erfenis en ter bepaling van de voogdij.

Daarin wordt gezegd dat Jean Veau geen testament naliet. Ook dat wijst erop dat hij zijn overlijden niet heeft zien aankomen.

Jean zal zich als landman hebben opgewerkt. Met wat kapitaal kon hij een boerderij kopen. Mogelijk werkte hij er en kreeg hij de kans het

van genoemde weduwe over te nemen voor 330 vlaamse pond. De 'hofstede' is afgebroken, maar het akker- en weideland vind je er nog. Daar speelde zich het leven af van zijn gezin.

Want al voordat Marie le Dain overleed, woonde hij met haar en Madeleijntie in “Sandijck-buyten”.

Het is de aanduiding van akker- en weiland buiten het oude dorp. Zie het kaartje met de weg van Santdyck naar Veere (genomen uit het genoemd boek: *Veere van vissersdorp tot handelsstad* van Blom en Timmerman. Santdyck-buyten lag links van de weg naar Veere, onder en achter kasteel ‘Sandburgh’. Het land van Jean lag links van de weg die westelijk van Veere recht naar de dijk en het Veerse gat liep/loopt. Helaas wordt de naam van de hofstede in de koopakte niet vermeld. Precieze omvang en locatie van zijn versnipperd land blijft een probleempje.

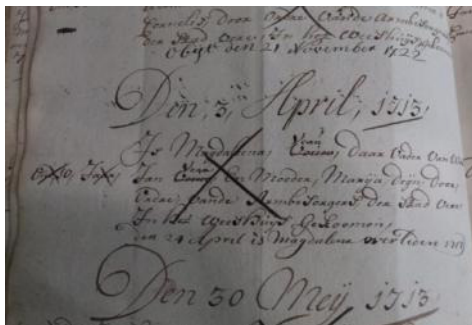
Het land omvatte 16 gemeten (1 gemet= 0,4 ha= 300 roeden) en 148 roeden land. In 1711 had hij er 330 vlaamse pond voor betaald. Het was een kleine hofstede. Jean was, zeg maar, een keuterboer als velen. Hij beschikte over 4 melkkoeien, een vaars, een merrie paard, 2 kalveren, een varken dat in februari 1712 helemaal was ‘geconsumeerd’ en dus geen waarde meer had. In de schuur lag nog 4 à 500 schoven tarwe, 50 schoven “turcse boonen”, 9 pak ‘hoij’; voorts was er een ‘lange waegh karre’, een eg en ander gereedschap. Op het land begon de tarwe al op te komen, helaas vrij slecht en weinig belovend: “2 gemeten 200 roeden tarwe te velde, dog vermits deselve seer slegt is en weijnig boven comt”. De notaris voerde het daarom als een pro memoriepost op. Het totale roerend goed vertegenwoordigde nog eens 186 vlaamse pond.

Na aftrek van ‘schaden’, of schulden, bedroeg zijn bezit ruim 123 vlaamse pond plus de hofstede. Het werd zijn weduwe gegund op de boerderij te blijven en deze met de knecht die eerder ingehuurd was, te runnen.

Het erfdeel van Madeleijntie werd zorgvuldig berekend. Het behelsde een bedrag van ruim 17 vlaamse pond. Marie Drumeau ontving als vrouw de helft van de erfenis (ruim 61 vl. pond). De kinderen Jan en Jacob kregen elk recht op een derde van de andere helft.

Marie moet plechtig beloven dat ze het erfdeel van stiefkind Madeleijntie in beheer toevertrouwt aan de Franse predikant Gabriël Matureijn. Hem kennen we uit het leven van de kinderen van Suzanne als weinig meedogend! Zie: *Madeleine en dochter Suzanna*. Namens de Franse gemeente was hij met name voor de armen verantwoordelijk. We nemen aan dat ook Jean, zijn eerste en zijn tweede vrouw lidmaten waren van de Franse of Waalse gemeente te Veere. Anders hadden burgerlijke arm- en weesmeesters borg moeten staan voor goede zorg. Helaas verschijnt er pas in 1717 een lidmatenlijst in de Waalse notulen. De kerkenraad constateert dan met spijt dat er nimmer zo’n lijst (door de predikant) is gemaakt!

Marie Drumeau schuift Madeleijntie echter van zich af naar de weesmeesters. Zij

wenst merkwaardig genoeg de zorg voor dit ‘voorkint’ van Jean Veau niet op zich te nemen. Op de foto is net te zien dat Madeleintie Veau 3 april 1713 ingeschreven is in het weeshuis.

In de marge van de schuldbekentenis van 1712 over het aandeel van Madeleintie schrijft de notaris in 1714 dat Marie Drumeau haar betaling heeft voldaan, en wel aan de dominee!

We vragen ons af: waar is haar erfenis gebleven toen ze in 1717 stierf? We vinden het niet terug in de boeken van de weeskamer, noch van de Franse diaconie.

Marie doet in 1714 trouwens de hofstede van de hand. Heeft ze toen de andere kinderen Jan en Jacob hun erfdeel uitgekeerd? Zij trouwt dan met Sijmon Jacobse meester metselaar in Veere. Dat lezen we in haar testamentaire dispositie die notaris Pieter Stekebeke 24 april 1720 opmaakt. Zij houdt sinds 1712 Jan en Jacob wel bij zich op de boerderij. De broer van de overleden Marie le Dain, te weten Jacob le Dain is ook oom van (overleden) moederszijde wordt voogd. Deze oom woont te Middelburg. De broer van Marie Drumeau, Joos Drumeau, wordt 'wedervoogd' als oom van moeders(!)zijde. Hij woont in het dorp Kleverskerke. Zijn medevoogdijschap is opvallend. Daarom schrijft de notaris ter verklaring: "alsoo van vaders sijde geen nabestaende waeren". En dat klopt! We begrijpen al dat oma Surmont en tante Suzanne Veau overleden zijn. Toch blijft de vraag hangen: zouden de weesmeesters Jacques III niet hebben gekend? Hij is van 1686 tot 1702 lid van de Waalse gemeente te Veere? Of hebben ze geen tijd of zin hem op te sporen? Was het veel moeite naar familie van vaderszijde te zoeken? Het blijft een open vraag!

Kinderen van Jean Veau

Waarschijnlijk voelde Marie Drumeau (Dermou) haar levenseind naderen. Toen zij in februari 1721 overleden was, werden haar documenten uit de kast gehaald. Zij was kennelijk iemand die 'van wanten' wist.

Zwager Jan de Keuver presenteert zich bij de weesmeesters, burgemeester Laurens Nebbens en Hendrik Haak Kerkman die Waals ouderling is. En wel, met een extract van de testamentaire dispositie van schoonzus Marie om zich als voogd waar te maken. Hij bewijst de heren dat hij ingeval van het "affsterven" van Marie DerMou onder meer voor Jacob (nu 10 jaar) van Jean Veau verantwoordelijk is. Marie was eerder gehuwd met zwager Albert Volckers van De Keuver. Na overlijden van zijn zwager wordt Jan de Keuver ook voogd van diens wezen. Nu ook van de kinderen van Marie Dermou. Zo neemt hij de zorg ook voor *Jacob Veau* op zich, en wel op 22 februari 1721.

Niemand rept over *Madeleijntie Veau*. Dat ligt ook niet voor de hand. Zij is aan de zorg van de weesmeesters en Franse dominee toevertrouwd sinds april 1713.

Misschien is ze bij het ouder worden vanuit het weeshuis uitbesteed, te werk gesteld in het huishouden van een gemeentelid. Op de lijst van lidmaten 1717 verschijnt ene Magdeleine in heel kleine letters geschreven achter de naam van mevrouw Bouteiller. Misschien betreft dat Madeleijntie Veau, al staat er geen achternaam. Evenwel, ze sterft op 24 april 1717, zo onthult het weesboek (inventarisnr 60).

Maar waar blijft *Jean*? Jan de Keuver zegt niets over de oudste van Jean Veau, het tweede kind van Marie: zoon **Jan Veau jr.** Dat valt wèl op. Is de jonge *Jan Veau* overleden, zodat alleen de 10-jarig **Jacob** als kind van Jean Veau in 1721 in beeld is? Of heeft Joos Drumeau zich over Jan Veau ontfermd en hem als 'wedervoogd' sinds 1712 in Kleverskerke bij zich genomen? De tweede Marie was immers niet zo 'happig' op de opvoeding van Jeans oudere kinderen! Ooit hopen we deze leemte te kunnen ophelderen.

Jacob Veau.

Aanvankelijk vonden we over Jacob nauwelijks iets. Het dreef ons steeds tot nieuwe zoektochten in de archieven. Onverwacht en ongedacht troffen we de heer J.H. Midavaine in zijn winkeltje te Veere die een artikel had geschreven over Godshuizen in Veere. We raakten

met elkaar in gesprek. Hij hielp ons aan een gepreciseerde inventaris van wat er zich in het veelszins nog te exploreren Veerse stadsarchief bevindt in Middelburg. Het helpt ons meer documenten in te zien dankzij ook de archiefmedewerkers van het Zeeuwse Archief. Zo kunnen we eerder gevonden gegevens combineren met nieuwe.

We zijn namelijk gestuit op een weduwe Veau die in Veere in de Wijngaardstraat heeft gewoond. Welke dame was dat, was zij familie? Was zij misschien weduwe van Jan, of van Jacob? Zoveel personen met de naam Veau, ook geschreven als Vau, Vaud, soms zelfs als Fout, waren er niet, althans niet in Veere. De Franse dominee die GUINES ook ontvlucht was heette De Vaux. Zijn naam tref je onder andere in Middelburg. Maar dat was/is een geheel andere familie. Hoe vonden we iets over Jacob?

Een doorbraak in onze zoektochten gaf een notitie van de Rekenkamer over het huis in de Wijngaardstraat dat niet alleen in 1763 verkocht werd door weduwe Veau, maar dat in 1759 door diezelfde weduwe ook is gekocht. Bij de notitie in 1759 stond: *weduwe van Jacob Veau!* Dat is een 'eye-opener': het gaat bij dat – waarschijnlijk houten - huiske om dezelfde weduwe. Zij kocht het van de heer Van der Schulp in 1759 en verkocht het in 1763 aan wijnhandelaar Abraham Bouxem. Deze had misschien voorraadruimte nodig. Ze kende hem ongetwijfeld goed. Dat leren de volgende jaren. De vraag bleef hangen: wie was die weduwe eigenlijk? Maar eerst verder over *Jacob Veau!*

Want we lazen steeds meer over hem in diverse boeken van het Gods- of Gasthuis te Veere aan de Warwickstraat. Het gaf voedsel voor een breed overzicht.

Metselaar en armenmeester Jacob

Wat betekent: "quaad gelt"? Tja, vroeger kon je van het muntgeld randjes afslijpen. Dan hield je een beetje zilver of mogelijk zelfs wat goud over. Dat verminderde wel de kwaliteit en dus de waarde van het muntgeld. Zo kon goed geld kwaad geld worden. Ook in Veere werd er "quaad gelt" in de collectebussen geworpen. Was het 'zwart geld'? Misschien wel zo iets!

Hoe komen we daarop? Wel, de heren van het Godshuis moesten dit kwade geld kwijt! Dat deden ze door het bij opbod te verkopen. Om in aanmerking te komen voor een aankoop van dit geld, moest je je inschrijven. De beste bieder kreeg het. Welnu, de heren bestuurders tekenden aan wie bij de "veijling" de beste bieder was van dit ongangbare geld. Dat bleek 9 juli 1737 onze "Jacobus Vou" te zijn! Hij betaalt voor wat is "opgeveijlt" het bedragje van veertien schellingen aan "de Busseman". Onze Jacob heeft meer met de heren te maken. Hij bleek als metselaar de laagste inschrijver voor de aanbestede reparatie van een schouw en vloertje van het godshuis voor de som van 5 pond vlaams, 19 stuivers en 11 penningen. Het wordt hem 21 oktober 1738 gegund, zo onthullen de notulen. Hij is immers niet zo maar een metselaar, geen leerling of gezel. Hij is maar liefst "meester metser".

Ongetwijfeld begint hij een belang te krijgen in het gods- en armhuis. Dat huis treft hij steeds in de Warwickstraat aan, vlak achter de Warwickpoort die afgebroken is. De plaats van dat godshuis aan de Warwickstraat kun je je nog wel indenken. Wanneer je over de dijk vanuit Vrouwenpolder naar Veere gaat en je neemt de laatste bocht bij Veere, dan tref je op het kruispunt de straat links met het bord eenrichtingsverkeer. Direct achter de poort stond rechts het godshuis met zijn mooie gevel: zie het verhaal over Madeleine en Suzanna! Nu rest er slechts een foto van het straatje en nieuwe huizen!

Jacob zal de poort van het godshuis vaak zijn binnengegaan. We komen hem in de boeken tegen als “armenmeester en diaken”. Het betekent dat hij in het bestuur van het godshuis zat! Onder andere is het in het seizoen 1739-41 zijn beurt om de collectebussen te verzorgen na de kerkdiensten, mogelijk ook tijdens Franse diensten in de imponerende kerk te Veere. Hij krijgt de tweede weekdienst van november 1741 toegewezen. De Franse gemeente gebruikt de zogeheten ‘kleine kerk’: het gedeelte van het pompeuze gebouw dat niet is afgebroken! Daar liep onze Jacob door de rijen of stond hij bij de uitgang.

Gemakkelijk liepen hier belangen door elkaar. Als metselaar-aannemer vroeg Jacob Veau 19 februari 1743 “een weesjongen om het metselen te leren”. Hij zou hem drie jaar in dienst nemen en per kwartaal “voor ijder jongen” 8 pond vlaams betalen plus “sondaggeld”, minstens 2 stuivers. Dat hij armenmeester was, zeggen de hoge heren eveneens in hun notulen! Zij wijzen 25 februari 1743 “twee confraters” aan om “op de winkel van Jacob Veau te passen”. Sterker nog, Jacob Veau wordt opgeroepen (“geprest”) aan de nieuwe zeewering van Veere te werken. Daarom wordt hij verschoond de vergadering van 7 april 1744 bij te wonen. Anders gezegd, hij hoeft geen boete voor absentie te betalen!

Het liep met zijn ‘jongen’ of gezel kennelijk niet zo lekker. Hij heeft Marinus Brouwer als leerjongere in dienst, maar “baas Jacobus Veau” wil geen nader contract maken op 26 juli 1746. De Schoolvader van het weeshuis zit er mee, zo rapporteert hij de deftige heren van het godshuis. Opnieuw richt hij zich na gesprekken met Jacob tot het bestuurscollege en vertelt weer dat “baas Metser Veau” geen nieuw akkoord wil sluiten, terwijl hij de jongen wel in dienst wil houden. Jacob is waarschijnlijk op een goedkope arbeider uit! Zo neemt hij in ieder geval een tamelijk belangrijke positie in de Veerse samenleving in. Timmerlieden en metselaars, praktische vaklui, waren in aanzien. Het godshuis stond ook midden in de samenleving. Bij gebrek aan voedsel deelt het weespersoneel bonen, gort en turf uit. De boekhouder van het godshuis meldt het college dat hij met de commissarissen “over de Eetwaren en Brandinge” 18 december 1764 een uitdeling organiseert. Er zijn noodlijdende mensen genoeg vanwege de strenge winterkou. Het godshuis verzorgt bovendien ouderen die in moeite verkeren. Ook zijn huwelijk bezorgt Jacob een goede naam in Veere.

*Leven van **Jacob Veau**, kleinzoon van Madeleine Suurmond*

Jacob Veau huwt **Laurina Brandt, of: Lauwerina Brand**, in Veere. Zij is dochter van een gegoed burger. Vader Bartholomeus Brand is een autochtone poorter van Veere. Dat alleen al geeft hem status. Hem treffen we in de inventaris van het stadsarchief Veere op lijsten van huur, belastingaanslagen, huis- en haardhuur (cohieren) voor een huis in de Wagenaarstraat. Daar zal Laurina zijn opgevoed.

Zij behoren tot de Nederduitsch gereformeerde kerk: 2 november 1725 doet ze er belijdenis. Mogelijk is ze even jong als Jean jr. Misschien brak Jean jr. later met de Waalse gemeente die overigens in deze tijd uitdunt. We vinden kerkelijk geen vermelding van hem.

Jacob en Laurina zullen in 1739 zijn getrouwd. In de lijst van overledenen te Veere staat op 27 september 1740 “een kint van Jacob Veau” geregistreerd. Met andere woorden, Jacob Veau krijgt een gezin in de schemer van een veelszins ongeschreven familieverleden. Het is mogelijk dat Katerina Veau die 8 augustus 1759 belijdenis doet in de grote kerk te Veere, hun dochter was.

Vermoedelijk is *Bartholomeus Veau* hun zoon, genoemd naar haar vader, misschien rond 1740 te Veere geboren. Bart trekt naar zee als jong matroos op het Middelburgse schip de *Vliegende Faam* dat 24 oktober 1759 tot 11 oktober 1760 onder de Vlissingse kapitein Jacob Bouque een tocht onderneemt vanuit Middelburg naar Afrikaans Guinee. Op de

monsterrol is hij genoteerd (toeg. 20, inventarisnr 1164). Hij krijgt 2 maanden gage mee: 4 pond vlaams 13 stuivers en 4 schellingen. Na terugkeer beurt hij 11 oktober 27 pond, 1 stuiver en 4 schelling. Dat ontvangt hij contant op 16 oktober 1760, zo melden de boeken. Hij zoekt zijn heil ver weg en neemt deel in de beruchte slavenhandel van de Middelburgse Commercie Compagnie.

Het blijft niet bij een eerste zeereis. Hij leert een meisje kennen, Catharina Jacoba Sebrechts uit Middelburg en huwt haar in 1780. Door haar of door zijn zeereizen gaat hij in Middelburg wonen. Tijdens een reis in Oost-Indië overlijdt hij in 1785. Hij laat een vrouw en een kind achter: Bartholomeus jr. die in het armenweeshuis te Middelburg opgenomen wordt op 27 augustus 1792 als wees, oud 12 jaar oud. Hij verzoekt dan om het "silversmit s' ambacht te mogen leeren bij Monsr Visser". Dat wordt hem gegund. Een jaar later, 6 mei 1793, wordt aan 3 wezen, onder andere aan hem, "gepermitteerd om voor enige dagen met de Ruijter na hunne familie te mogen gaan". Bartholomeus jr gaat dan naar Koudekerke voor 3 dagen. Hij komt weer terug voor verdere scholing. We vernemen op 17 oktober 1796 zijn verzoek "om zo lang hij geen kleermakerswinkel in den Burgerstraat had dat ambagt tot soo lange te mogen uitoefenen op de winkel van dit Huijs" (=armenhuis). Dat wordt hem toegestaan.

In oktober 1790 vinden we hem niet meer in de school. Echter, op 1 januari 1802 wordt hij weer in de school geplaatst, zoals hij "is aangenomen 23 augustus 1792". Het "Huijs" voorziet hem in de volgende jaren steeds van kleding: een pak, schoenen, een "grove hoed, linnerok, linne schort, een paar kousen". In de jaren van 1 oktober 1806 tot 8 april 1808 wordt het bedrag vermeldt want op 8 april 1808 wordt hij ontslagen. Dan blijkt zijn grootmoeder van moederszijde, te weten de weduwe van Jacobus Benoit die in Veere overleden is, voor Bartholomeus jr 1 obligatie op de admiraliteit van Zeeland in bewaring te hebben gehouden bij notaris of boekhouder Johannes Tisselen, groot 100 gulden sinds 1 april 1777 à 2 driekwart procent. Bartholomeus Veau "Daar vader van was Bartholomeus Veau" krijgt 32 gulden en 5 schelling en voor het aandeel of obligatie 60 gulden uitgekeerd.

Het jaar van Bartholomeus sr eerste reis kocht oma Laurina Brand, "weduwe van Jacob Veau" (Rekenkamer toegang 511, inventaris nummer D 69391) 12 november 1759 een huis aan de Wijngaard- of Wingerdstraat te Veere. Het zal een houten huisje zijn geweest. Vrijwel alle huizen van deze straat zijn helaas afgebroken. Op de foto van het huidige Wijngaardstraatje zie je dus slechts nieuwe panden! Ze keek uit op de kerk, zoveel is wel duidelijk! Zij koopt het huisje voor 20 vlaamse pond. De heer Van der Schulp is de verkoper.

Hetzelfde pand verkoopt ze in 1763 op 20 mei volgens de Rekenkamer Zeeland (ZA toegangsnr 511, inv. nr 69421) voor 25 vlaamse pond aan de heer Abraham Bouxem, wijnhandelaar te Veere. Ze heeft namelijk in het Godshuis onderdak gevonden, of liever: gekregen. De weesmeesters en armbezorgers van Veere hebben haar 27 oktober 1761 benoemd tot "meesteres" in het Weeshuis. Preciezer gezegd: in plaats van de overledene is ze met eenparige stemmen aangesteld tot "linnennaijster en matres van de weesschool". Voor het werk wordt ze betaald als haar voorgangster. Ze krijgt een eigen werkplek in het godshuis aangewezen, "de fuik" genaamd. De consequentie is dat ze 's avonds na het werk van het godshuis in de Warwickstraat naar de Wijngaardstraat moest lopen. Dat durft ze sinds 3 november 1761 niet meer aan en legt haar moeite aan de heren

van het bestuur voor. Ze is zo met haar werk “vereenigd” en laat nog aan het werk, dat ze “niet buiten ‘t huis in haar eigen huisje durft te slapen”. Daar hebben de heren begrip voor. Ze krijgt een kamer toegewezen. Maar 18 december 1764 moet ze plaatsmaken voor Tonis Vos op voorwaarde dat Tonis zelf de reparaties bekostigt. Met andere woorden, het was een gebrekkig kamertje. Op 24 december 1764 mag ze intrekken in het huisje waar Hendrik Essels is overleden. Het bevindt zich “in de gaenderij” van het tehuis. De boekhouder krijgt dezelfde week opdracht haar te helpen. Tegelijk moet hij voor anderen zorgen, want het is weer een strenge winter. Voortaan moeten 8 zakken turf per 2 weken worden ingekocht, dubbel zoveel als normaal.

De sores van Laurina Veau-Brand zijn niet voorbij. Het verblijf toont gebreken. Het is “met weeglijsen beset”. De boekhouder en commissarissen moeten poolshoogte nemen. Daar ze 28 mei 1765 niet thuis is, kunnen ze niets beginnen. Even later, 9 juni nemen ze de stand van zaken op. Ze constateren dat Laurina gelijk heeft. Het is maar het beste het hele bed en de omgeving ervan volledig te slopen en te vernieuwen. Na hun rapport geven de heren toestemming. De boekhouder maakt het financieel in orde. Niet lang kan Laurina ervan profiteren.

Van de heren weten we dat ze 30 november 1767 stierf. Zij schrijven die dag in hun weesboek dat “schoolmeesteres, genaamd Lauwerina Brand” is overleden. Ze is in het begin van december begraven en 25 december 1767 wordt genoteerd dat de plaats van “linnennaaijster en meesteres” vacant is.

Tot zo ver het verhaal van Madeleine Surmont, van haar kinderen en kleinkinderen. Over de neef van Madeleine gaat het nieuwe onderdeel: *Jacques III*.

Afgesloten 25 augustus 2014,
Leendert J. Joosse